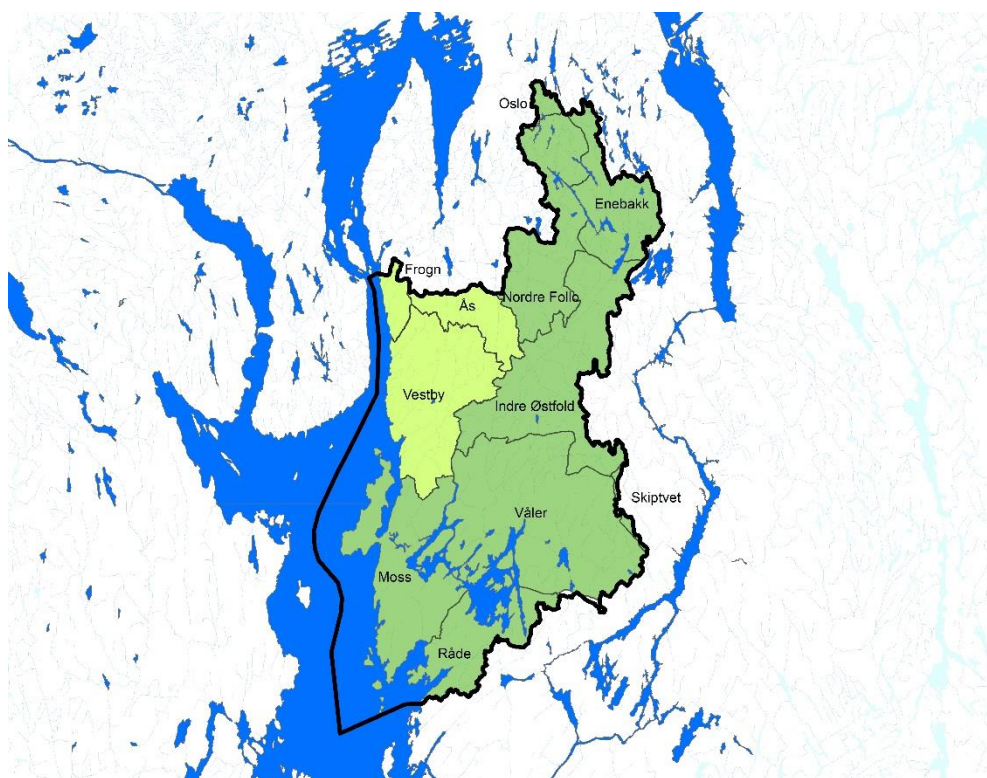

Organisering, ansvar og oppgavefordeling

Mandat for vannområde Morsa

Versjon 13.10.2020

Samarbeid for bedre vannmiljø

Forord

Morsa-prosjektet startet opp i 1999 som et samarbeid mellom kommunene Ski, Enebakk, Hobøl, Spydeberg, Våler, Moss, Rygge og Råde, samt fylkesmennene, fylkeskommunene og bondelag i Østfold og Akershus. Bakgrunnen for Morsa-samarbeidet var og er den alvorlige forurensningssituasjonen, der Vansjø som drikkevannskilde og et særlig viktig friluftsområde er i en særstilling.

Fra og med 2011 er vannområdet utvidet til også å gjelde Hølen-vassdraget med kystområder og kommunene Vestby, Ås og Frogn ble innlemmet i samarbeidet.

Vannområdeutvalget Morsa skal være et aktivt samarbeidsorgan med formål om å følge opp kommunenes forpliktelser som følger av vannforskriften. Vannområdet har som funksjon å legge til rette for lokalt vannforvaltningsarbeid, og bidra til utarbeidelse av den regionale vannforvaltningsplanen og tilhørende bakgrunnsdokumenter. Dette mandatdokumentet har blitt utarbeidet vinteren 2019 og er en oppfølging av vedtak i møte 1/2019 i Vannområdeutvalget. Mandatet ble godkjent i møte 2/2020. Vannområdets eierkommuner orienteres om mandatet med oppfordring om politisk behandling.

Dette mandatdokumentet er gjeldende fra 10.12.2019, men oppdateres ved behov.

Kommuner som inngår i samarbeidet er Enebakk, Nordre Follo, Frogn, Ås, Vestby, Indre Østfold, Våler, Moss og Råde.

Våler, 24.10.2020

Reidar Kaabbel

Styreleder for Vannområdeutvalget Morsa

Innhold

FORORD	2
1. INNLEDNING.....	4
1.1. HJEMMELSGRUNNLAG OG PLANARBEIDET	4
1.2. PRIORITERINGER I REGIONAL PLAN FOR VANNFORVALTNING I VANNREGION GLOMMA	5
2. SEKTORENES ANSVAR.....	5
2.1. KOMMUNENES OG VANNOMRÅDETS OPPGAVER	5
2.2. FYLKESKOMMUNENES OPPGAVER.....	6
2.3. FYLKESMANNENS OPPGAVER.....	7
3. ORGANISERING AV VANNOMRÅDET	8
3.1. ORGANISERING	8
3.2. OPPNEVNING AV REPRESENTANTER OG VARIGHET FOR LEDERVERV.....	8
3.3. EIERSKAP	8
3.4. VANNOMRÅDEUTVALGET - STYRINGSGRUPPA.....	9
3.5. DAGLIG LEDER.....	10
3.6. ARBEIDSUTVALG.....	11
3.7. TEMAGRUPPER.....	11
3.8. MEDVIRKNING	12
4. FINANSIERING OG ØKONOMI	13
4.1. FINANSIERINGSMODELL.....	13

1. Innledning

1.1. Hjemmelsgrunnlag og planarbeidet

Vanndirektivet ble gjort gjeldende i norsk lovverk gjennom forskrift om rammer for vannforvaltning (vannforskriften) som trådte i kraft 1. januar 2007 (St.prp. 75 (2007-2008)). Vannforskriften er hjemlet i vannressursloven (§§ 9, 65), forurensningsloven (§9), plan- og bygningsloven (pbl) (§§ 3-6, 8-1, 9-7), naturmangfoldloven (§26a).

Klima- og miljødepartementet har koordineringsansvaret for vannforskriften på nasjonalt nivå. Arbeidet samordnes med øvrige departementer som har myndighet for vann etter eget sektorlovverk.

Koordineringsansvar:

Nasjonalt:	Klima- og miljødepartementet
Direktoratsnivå:	Miljødirektoratet
Regionalt:	Viken fylkeskommune (vannregionmyndighet)

Et viktig formål med vannforskriften er å sikre en mer helhetlig og økosystembasert vannforvaltning i Norge ved utarbeiding av helhetlige, sektorovergripende, regionale vannforvaltningsplaner og tiltaksprogrammer i henhold til vandedirektivet. Vannforvaltningen skal virke på tvers av sektorer og administrative grenser, være systematisk og målrettet, kunnskapsbasert og tilrettelagt for bred medvirkning.

Vannforskriftens (vf) § 23. (*organisering av arbeidet i vannregionen*) gir vannregionmyndigheten (utpekte fylkeskommuner) i samarbeid med vannregionutvalget muligheten til å dele vannregionen opp i hensiktsmessige vannområder. Vannområdet Morsa i Innlandet og Viken vannregion er et resultat av en slik inndeling.

Det fremgår av vannforskriften § 29 siste ledd at:

«Godkjente forvaltningsplaner skal legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i vannregionen, jamfør plan- og bygningsloven §8-2».

Planforslag som er i strid med godkjent regional vannforvaltningsplan, herunder de miljømålene som planen setter, og kravene i vannforskriften § 12 for å tillate ny aktivitet eller nye inngrep, er grunn for vurdering av om innsigelse skal fremmes.

Sektormyndighetene har ikke bare ansvar for å følge opp miljømål og tiltak, de må også sørge for informasjon og kunnskap som er viktig for arbeidet med oppdatering av planer og tiltaksprogram.

1.2. Prioriteringer i regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma

I regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma 2016-2021 er det forslag til ulike prioriteringer, blant annet følgende:

Følgende typer vannforekomster fremheves som viktige å prioritere ved gjennomføring av tiltak:

- Vannforekomster med verdifulle og trua arter
- Vannforekomster med utvalgte og sårbare naturtyper
- Drikkevannskilder som krever særskilt beskyttelse
- Vannforekomster med særskilte brukerinteresser for allmennheten

Utover vurderinger knyttet til temaene ovenfor kan følgende punkter legges til grunn for prioritering:

- Tiltak med lang virkningstid
- Tiltak i vannforekomster med større avvik mellom tilstand og miljømål

I [forvaltningsplan](#) (s 44-45) og [tiltaksprogram](#) (side 18-25) for vannregion Glomma 2016 - 2021 er det også en rekke føringer og prioriteringer i forbindelse med tiltak som kommunene og andre sektormyndigheter må være oppmerksomme på.

2. Sektorenes ansvar

Sektormyndighetenes ansvar er beskrevet i vannforskriften og i tilhørende veiledningsmateriell. Kommunenes plikter er konkret beskrevet på www.miljokommune.no under tema [vannforvaltning](#). Statlig, kommunal- og fylkeskommunal sektor har innenfor sine sektorområder ansvar for å utrede forslag til tiltak, samt å utrede premissene for fastsettelse av miljømål (vf § 22 siste ledd). Alle aktuelle sektorer skal jamfør (vf) § 22 og (pbl) § 8-3 bidra i prosessen med utarbeidelse av de regionale vannforvaltningsplanene, med tilhørende tiltaksprogram (vf) §25.

Vedtak om gjennomføring av tiltak treffes av ansvarlig myndighet etter gjeldende sektorlovverk, og regional vannforvaltningsplan med tilhørende tiltaksprogram¹ (miljømålet, forslag til tiltak) skal legges til grunn for sektormyndighetens saksbehandling.

Sektorenes saksbehandling skal gi ytterligere avklaring og vurdering av fordeler og ulemper før endelig beslutning om gjennomføring blir tatt, og dersom det blir aktuelt å fravike forutsetningen i vannforvaltningsplanen skal dette rapporteres og begrunnes i Vann-Nett. Alle tiltak skal være iverksatt innen 3 år etter at den godkjente planen foreligger (vf § 25).

2.1. Kommunenes og vannområdets oppgaver

Kommunene og vannområdet skal være pådrivere lokalt for at målene i vannforskriften nås. Innsjøer, elver og grunnvann skal i henhold til vannforskriften oppnå god økologisk og

¹ Regionalt tiltaksprogram er utarbeidet med grunnlag i de lokale tiltaksanalysene og alle tiltak ligger i www.vann-nett.no

kjemisk tilstand. En viktig del av arbeidet er å fremskaffe et godt kunnskapsgrunnlag om hva som påvirker vannforekomstene lokalt og bidra til at dette legges til grunn for ulike myndigheters beslutningsgrunnlag. Kommunene er blant annet gjennom Miljøinformasjonsloven (§§8, 9 og 10) og forurensingsloven (§48) forpliktet til å kjenne til miljøtilstanden i egen kommune (se www.miljokommune.no).

Kommunenes hovedoppgaver inn i vannområdearbeidet består blant annet av følgende:

- Følge opp forpliktelsene etter vannforskriften
- Forankre vannforvaltningsarbeidet i kommunens planverk
- Bidra til en helhetlig og samordnet overvåkning av vannforekomstene i samråd med Fylkesmannen
- Utrede og komme med forslag til avbøtende og forebyggende tiltak hvor kommunen er sektormyndighet
- Holde oversikt over hvilke tiltak som gjennomføres innen kommunal sektor og rapportere dette til vannområdet, vannregionmyndigheten og nasjonalt rapporteringssystem. Kostnader for tiltak og forventede effekter skal inngå i rapporteringen.
- Stimulere sektormyndighetene og tiltakshavere til å gjennomføre tiltak som er nødvendige for å oppnå vannforskriftens mål
- Ved saksbehandling (inkludert høringsvar) av vannmiljørelevante saker skal kommunene sørge for at relevant kunnskapsgrunnlag fra vannområdet legges til grunn i saksutredningene jf. plan og bygningsloven § 8-2. I spesielt relevante saker skal daglig leder for vannområdet få kopi og det skal opprettes dialog og samarbeid om sakspapirer.
- Vannområdet, ved daglig leder, skal støtte kommunene faglig i kommunenes daglige saksbehandling av vassdragsrelaterte saker eksempelvis plansaker, rullering av hovedplan avløp, kommuneplaner, regionalt miljøprogram, SMIL strategi, vassdragsinngrep, erosjonssikring og lignende.

2.2. Fylkeskommunenes oppgaver

I hver vannregion er en fylkeskommune utpekt som vannregionmyndighet.

Vannregionmyndigheten har prosessansvar og fungerer som koordinerende ledd mellom nasjonale myndigheter og de lokale vannområdene innen vannregionen.

Vannregionmyndigheten skal gi nødvendige rammer og veiledning for organisering og gjennomføring av arbeidet i vannområdet, og legge til rette for at dette skjer på en faglig forsvarlig måte og innenfor nasjonale frister. Viken fylkeskommune er representert i vannområdeutvalget Morsa med politisk oppnevnt representant, og stiller med en fra

administrasjonen som observatør/politikerstøtte.

Viken fylkeskommune er også vannregionmyndighet for Innlandet og Viken vannregion.

Økonomisk støtte til arbeidet i vannområdene

Både vannregionmyndigheten og fylkeskommuner som ikke er vannregionmyndighet mottar årlig midler fra Miljødirektoratet til plan- og prosessarbeid og støtte til vannområdene. Vannområde Morsa mottar årlig støtte fra fylkeskommunen, og fra statlige midler fra Miljødirektoratet som tildeles via vannregionmyndigheten.

2.3. Fylkesmannens oppgaver

Fylkesmannen i Oslo og Viken bidrar med blant annet koordinering av kunnskapsgrunnlaget og miljøfaglige vurderinger av vannforekomstene og overvåkningsprogrammer.

I vannforskriftens §15 omtales Fylkesmannen i forbindelse med karakterisering, vurdering av miljøpåvirkning og økonomisk analyse:

«Fylkesmannen som miljøfaglig ansvarlig og rådgiver har ansvaret for å oppdatere kunnskapsgrunnlaget i Vann-Nett, i samråd med berørte sektormyndigheter, fylkeskommuner og kommuner».

I vannforskriftens §18 omtales Fylkesmannen i forbindelse med overvåkningsprogram:

«Fylkesmannen som miljøfaglig ansvarlig og rådgiver har ansvaret for å koordinere overvåkning og for registrering av overvåkingsdata i Vann-Nett, i samråd med berørte sektormyndigheter, fylkeskommuner og kommuner».

Fylkesmannen er sektormyndighet for flere myndighetsområder.

Fylkesmannen i Oslo og Viken er representert i vannområdeutvalget Morsa og stiller med representanter i temagruppene.

Økonomisk støtte til arbeidet i vannområdene

Fylkesmannen mottar årlig statlige midler til overvåkning, problemkartlegging og andre fagrelaterte prosjekter fra Miljødirektoratet. Vannområdene har årlig fått økonomisk støtte til overvåkning.

3. Organisering av vannområdet

3.1. Organisering

Vannområdets arbeid er organisert i syv ulike grupper (figur 1). Vannområdeutvalget Morsa (styringsgruppe) legger rammene for arbeidet til daglig leder og temagruppene.

Figur 1 – Skisse over vannområdets organisering i ulike grupper

3.2. Oppnevning av representanter og varighet for lederverv

Kommunen har ansvar for at det oppnevnes en eller flere representanter (fast representant og vara) til vannområdets temagrupper. Andre sektormyndigheter og fylkesmannen oppnevner representanter etter egne retningslinjer. Endringer av representanter meldes til daglig leder. Lederverv for temagruppene velges for ubestemt tid.

Kommunen har ansvar for at det oppnevnes politiske representanter til Vannområdeutvalget Morsa. Som hovedregel skal ordfører være kommunens politiske representant. Politiske representanter velges for aktuell valgperiode. Leder- og nestleder for vannområdeutvalget velges for valgperioden.

3.3. Eierskap

Vannområde Morsa er finansiert gjennom spleiselag mellom kommunene Enebakk, Nordre Follo, Frogn, Ås, Vestby, Indre Østfold, Våler, Moss og Råde. De betalende kommunene eier vannområdet. Fylkeskommunen er prosessleder som vannregionmyndighet. Statlige sektormyndigheter bidrar økonomisk inn i vannområdearbeidet gjennom overføringer fra Miljødirektoratet.

3.4. Vannområdeutvalget - Styringsgruppa

Vannområdeutvalget (VOU) skal bestå av:

- Politiske representanter, fortrinnsvis ordfører/varaordfører fra hver av kommunene
- Politisk representant fra fylkeskommunen
- Representanter fra Fylkesmannen i Oslo og Viken
- Representant fra NVE
- Representant fra Statens vegvesen

Gruppa velger selv leder og nestleder.

Alle representantene over har stemmerett. Dersom det ikke er enstemmighet om vedtak i styringsgruppa, avgjøres disse ved avstemming (simpelt flertall). Ved stemmelikhet har leder (eventuelt møteleder ved leders forfall) dobbeltstemme. Styret er beslutningsdyktig når minst halvparten av de politiske representantene fra kommuner eller fylkeskommune, inkludert leder eller nestleder, er til stede eller har gitt annen representant myndighet til å avgi sin stemme. Den faste representanten skal ved forfall sende møteinnkalling til vararepresentant med kopi til daglig leder.

I tillegg inviteres representanter fra Østfold og Akershus bondelag, MOVAR, Forum for natur og friluftsliv, samt Vansjø grunneierlag som observatører til møtene i vannområdeutvalget. Viken fylkeskommune stiller med en representant fra administrasjonen som observatør/politikerstøtte.

Daglig leder deltar som sekretær for styringsgruppa. Ved frafall av daglig leder skal leder av styringsgruppa utpeke en stedfortreder fra administrasjon, som fortrinnsvis også er deltaker i administrativ gruppe, alternativt fylkeskommunen.

Vannområdeutvalgets ansvar og oppgaver:

- Ansvar for den overordnede fremdriften, fastsette årlige rammer slik at arbeidet organiseres på en hensiktsmessig måte og i tråd med føringer og bestillinger fra sentrale myndigheter og vannregionmyndigheten, samt forankre dette i kommunene.
 - Vedta finansiering og fordeling av kostnader, budsjett og fastsettelse av daglig leders lønn.
 - Fastsette mandat og organisering
 - Vedta arbeidsplan over hva som skal gjennomføres hvert år.
- Vannområdeutvalget kan ikke fatte vedtak som forplikter kommunene.
- Representantene skal delta i fora og møter på vannregionnivå etter gjeldende organiseringsmodell i vannregionen.

- Representanten i Vannområdeutvalget skal være oppmerksom på å ta med seg det som blir sagt i styringsgruppemøtene tilbake til sin kommune/instans. Representanten skal sørge for at aktuelle saker blir fulgt opp med eventuell politisk behandling og forankring i egen instans.
- Representanten skal videre ta stilling til tiltaksfremdrift i egen kommune/sector og arbeide for at egen instans følger opp føringer som følger av forvaltningsplan og tiltaksprogram for vannregionen, med underliggende dokumenter.
- Formidle felles initiativ overfor overordnede myndigheter og felles opptreden i relevante saker, hvor dette er hensiktsmessig.
- Vedta om vannområdeutvalget skal avgi hørings svar i relevante saker. En høringsuttalelse fra vannområdeutvalget skal være av faglig karakter, og skal være godkjent av vannområdeutvalget, eventuelt arbeidsutvalget dersom dette på forhånd har fått delegert fullmakt. Hørings svaret skal ikke forstås som en høringsuttalelse fra kommunene som inngår i vannområdet, med mindre kommunene har stilt seg bak uttalelsen.

3.5. Daglig leder

Daglig leder av vannområdet er både administrativ og faglig leder for arbeidet. Dette omfatter bl.a. sekretariatsfunksjon og koordinering av arbeidet og oppgavene som er nevnt punktvis under. Daglig leder er organisatorisk tilknyttet Våler kommune som er vertskommune for stillingen. Daglig leder arbeider for alle eierkommunene og har dermed en tilknytning til alle kommunene. Daglig leder for vannområdet bør synliggjøres i den enkelte kommunes organisasjonskart.

Daglig leders ansvar og oppgaver:

- Være koordinator for eierkommunene, arbeide for at kommunene følger opp forpliktelsene etter vannforskriften.
- Utarbeide forslag til budsjett og fremlegge dette for arbeidsutvalget og vannområdeutvalget.
- Iverksette og følge opp overvåkning av vannkvaliteten i henhold til overvåkningsprogram i samarbeid med Fylkesmannen.
- Bidra inn i arbeidet med å fremskaffe oversikt over status og fremdrift for de ulike sektorenes tiltaksarbeid og rapportere dette til styringsgruppa, vannområdet for øvrig, vannregionmyndigheten, og nasjonale rapportssystemer.
- Være diskusjonspartner/bistå eierkommunene med vannfaglige vurderinger i relevant saksbehandling og politiske saker og kommunale plandokumenter.

- Være pådriver for at det utarbeides nødvendig kunnskapsgrunnlag, gjennomføring av aktuelle prosjekter. Søke om tilskudd til gjennomføring.
- Samarbeide med relevante instanser, eksempelvis nabovannområder, forskningsmiljøer, grunneiere, organisasjoner og lokalbefolkning
- Gjennomføre anskaffelser ved behov.
- Sammen med styringsgruppa være pådriver overfor sentrale myndigheter.
- Ta initiativ til at det i løpet av en kommunevalgperiode minimum blir holdt innlegg for politiske utvalg og eller kommunestyre og ved behov ansatte i kommunene.
- Være vannområdets representant utad, bidra til informasjonsformidling om arbeidet.
- Vurdere behov for å avgi høringsuttalelser i aktuelle saker. Det kan i enkelte tilfeller være aktuelt at daglig leder sender inn egen høringsuttalelse, eller at en av temagruppene sender inn en faglig uttalelse. I slike tilfeller skal det komme tydelig frem hvem som er avsender av uttalelsen.
- Legge til rette for lokal medvirkning og engasjement, gjennom eksempelvis informasjonsmateriell, nettsider eller sosiale medier.
- Bidra til å få ut informasjon om viktigheten av og arbeidet for god vannkvalitet i vassdragene våre.

3.6. Arbeidsutvalg

Vannområdeutvalget utnevner også et arbeidsutvalg, som består av to politiske representanter fra vannområdeutvalget i tillegg til styreleder. Arbeidsutvalget bistår i utarbeidelse av saker til vannområdeutvalget, og kan få delegert myndighet fra vannområdeutvalget i aktuelle saker.

Valg av representanter til arbeidsutvalget velges av vannområdeutvalget for valgperioden.

3.7. Temagrupper

Temagrupper kan etableres og legges ned ved behov. Vannområdet har opprettet fem temagrupper; henholdsvis landbruk, avløp, overvåking, Mossesundet og Morsa-midler. I hver gruppe deltar minst én representant fra relevante fagetater fra hver eierkommune, unntatt for temagruppe Mossesundet som består av representanter fra Moss kommune og Fylkesmannen. I tillegg deltar Fylkesmannen i Oslo og Viken som fagansvarlig. Fylkeskommunen deltar i temagruppe overvåking. I temagruppe landbruk deltar representanter fra Akershus og Østfold bondelag som observatører. Gruppene velger selv en leder fra en av kommunene. Daglig leder er sekretær for gruppene.

Ansvar og oppgaver:

- Bidra til gjennomføring av vannområdets arbeidsplan og delta i møter som angår vannområdets arbeid.
- Bidra til rapportering av status for tiltak i egen kommune.
- Være fagansvarlige, og bidra med faglige innspill til vannområdets arbeid, være et fora for kunnskapsutveksling og kunnskapsløft.
- Vurdere behov for - og foreslå tiltak innen eget fagområde.
- Bidra til å utarbeide handlingsplaner for tiltak og arbeide for at tiltaksplanene følges opp innen eget fagområde i sin kommune/sector.
- Kan ved behov vurdere enkeltsaker som har overføringsverdi.
- Foreslå og initiere prosjekter.
- Ansvarlig for å få nødvendige avklaringer, fremskaffe informasjon og forankre kunnskap fra vannområdearbeidet (blant annet om tiltaksbehov) i egen avdeling og hos relevant leder.
- Bidra til et godt samarbeid og erfaringsutveksling mellom kommunene i vannområdet, og i regionen.
- Temagruppe Morsa-midler bistår i å forvalte søknadsordning for husstander med vanskelig økonomi som av forurensningsmessige hensyn på oppgradere avløpsløsningen sin. Det er utarbeidet egne retningslinjer for forvaltning av denne ordningen som er vedtatt av hver enkelt kommune.

3.8. Medvirkning

I planarbeidet skal det legges opp til medvirkning. Daglig leder vurderer i samråd med vannområdets organisasjon og fylkeskommunen hvordan dette bør gjøres. Det kan eksempelvis legges opp til folkemøter/temakvelder, informasjonsmateriell, nettsider/sosiale medier, kontakt med organisasjoner eller privatpersoner eller referansegrupper. Eventuelle grupper etableres etter initiativ fra daglig leder.

4. Finansiering og økonomi

4.1. Finansieringsmodell

Vannområdets arbeid (administrasjonskostnader), samt kostnader til overvåking, finansieres av kommunene Enebakk, Nordre Follo, Frogn, Ås, Vestby, Indre Østfold, Våler, Moss og Råde. I tillegg til bidraget fra kommunene finansieres administrasjonskostnadene av årlige tilskudd fra Miljødirektoratet og Viken fylkeskommune. Tilskuddsmidlenes omfang varierer mellom år. Fylkesmannen i Oslo og Viken gir årlige tilskudd til overvåkingen.

Kommunene som i vesentlig grad har påvirkning på vannmiljøet i vannområdet bidrar økonomisk etter vedtatt fordelingsnøkkel basert på antall innbyggere i kommunen innenfor vannområdet, og antall dekar fulldyrket mark innenfor vannområdet i kommunen.

Størrelse på både administrasjonskostnader og overvåkingskostnader blir vedtatt av hver enkelt kommune for perioder på 6 år.

Medlemskontingenten er for å dekke vannområdets administrasjonsutgifter.

Overvåkningskontingent er kostnader som vannområdet får refundert for å koordinere denne anskaffelsen for kommunene. Kommunene er gjennom utslippstillatelse fra Fylkesmannen og annet lovverk forpliktet til å gjennomføre resipientundersøkelser. Disse kostnadene er derfor ikke utelukkende forbundet med vannområdet.